

Till ledamöterna i stiftsstyrelsen i Växjö stift

Låt skogsutredningen gagna samverkan kring natur och klimat

I höstas presenterade Svenska kyrkan sin skogsutredning.

Det var en positiv nyhet för oss som värnar skogarnas mångfald och efterfrågar kraftfulla insatser mot skenande klimatförändringar. Utredningen innehåller en rad positiva förslag för att värna en hotad biologisk mångfald, öka skogarnas kolinlagring och inkludera församlingar och pastorat i förvaltningen av Svenska kyrkans skogar.

Er skogsutredning har landat väl bland våra medlemmar

Utredningens förslag har väckt respekt och skapat nyfikenhet bland våra medlemmar. Därför har de tre länsförbunden i Småland börjat titta närmare på hur skogarna i Växjö stift förvaltas och vad kyrkans skogsutredning på sikt kan innebära här i södra Sverige.

Vi har tagit del av stiftets årsredovisningar på nätet och de underlag som Klas Gustavsson, egendomsenhetens chef, välvilligt har skickat oss. Det är inspirerande att läsa mer om stiftets insatser för att gynna raphönans och gäddans biotoper, och era ambitioner att öka andelen skog som brukas med hyggesfria metoder. Under den senaste tiden har vi också via tidningar och andra medier tagit del av den diskussion som pågår kring skogsutredningens förslag.

Skogens hotade mångfald är en existentiell utmaning

Vår utgångspunkt är en pågående art- och naturkris i södra Sveriges skogar. Smålands ljusa och omväxlande mosaiklandskap med åkrar, hagmarker, lövängar och blandskogar har till stor del ersatts av likåldriga barrskogar. Detta samtidigt som småböndernas tegar och åkrar har planterats med gran eller vuxit igen. Resultatet syns runt omkring oss. Idag är Smålands skogar tätare och mörkare och härbärgerar en lång rad hotade arter, som varit knutna till slätter, bete i skogen, återkommande bränder och översvämningar under flera tusen år. Artdöden är uppenbar och pågående.

[Artdatabankens](#) rödlista över arter kopplade till södra Sveriges skogar omfattar 1 900 arter. Av dessa påverkas 75 procent negativt av avverkningar och 40 procent av igenväxning. De flesta rödlistade arterna är knutna till lövskogar, gammal barrskog och trädbärande gräsmarker. Och utdöendet av hotade arter ser ut att öka. Nästan hundra arter har försvunnit från hela Götaland, men listar vi skogslevande arter, som har försvunnit från minst ett av Götalands län, handlar det om 360 arter.

Samtidigt har alldeles för lite skog i Småland ett långsiktigt skydd. Sämst i hela landet är Jönköpings län (1,6 %), men varken Kronoberg eller Kalmar län är så mycket bättre. Våra tre län når inte ens upp till hälften av snittet för hela Sverige (6,1 %). Och avståndet till alla vackra löften som tillkännages på internationella toppmöten är ännu längre. Behovet av någon som axlar dessa utmaningar och stiger fram som förebild är stort. Efter höstens skogsutredning hoppas vi på Svenska kyrkan.

Ett fördubblat naturskydd: En möjlighet att värna skogens mångfald

I er skogsutredning anges den frivilligt avsatta arealen produktiv skog i Växjö stift till nio procent (4 378 hektar). Det är en god början, men tyvärr otillräckligt. Därför välkomnar vi skogsutredningens förslag att öka andelen till 20 procent. Samtidigt noterar vi en skillnad på drygt 800 hektar mellan utredningens tabell och de siffror som presenteras i stiftets årsredovisning för 2022. Vad det beror på, vet vi inte. Kanske har formella naturreservat på kyrkans mark inkluderats i utredningens underlag. Det kan vara motiverat, men bör väl i så fall särredovisas då någon form av ersättning i flera fall har betalats ut från staten.

Vi efterfrågar även en ökad transparens när det gäller gjorda avsättningar för naturvård. Karttjänsten [Skyddad skog](#) visar var i landskapet kyrkans avsatta skogar finns, men saknar information om skogstyp, trädslag och beståndets ålder. Flera av våra medlemmar har besökt era naturvårdsskogar. En spridd uppfattning, som inte behöver vara korrekt, är att det ofta rör sig om hållmarksskogar, senvuxna bestånd av tall i myrkanter och andra lågproduktiva skogar. Rödlistan för södra Sverige visar att många hotade arter är knutna till lövskog, särskilt då ädellövskog, äldre barr- och blandskogar och trädbärande gräsmarker. I vilken grad dagens avsatta naturvårdsarealer verkligen värnar och skyddar våra mest hotade arter är svårt att bedöma utan mer information. Här vill vi även peka på barrträdens dominans i stiftets ungskogar. Gran, tall och i viss mån björk utgör 99 procent av volymen i skogarna under 60 år. Den trädslagsblandningen lär bli förödande för morgondagens biologiska mångfald, inte minst då både gran- och tallskogar avverkas i allt yngre ålder.

Läget verkar vara något bättre i skogarna som är 80 år eller äldre. Här finns åtminstone några procent ek och noterbara inslag av bok, al, asp och andra lövträd. Men dagens skeva ålderfördelning gör oss oroliga för att det är dessa bestånd med högre mångfald, som riskerar att fällas de närmaste tio åren. Det för oss på ett naturligt sätt över till nästa stora utmaning.

Stigande temperaturer hotar livet, människan och vår försörjning

Världens forskare pekar på ett allt tydligare samband mellan extremväder och naturkatastrofer. Samtidigt reviderar vetenskapen sina tidigare prognoser. Nu ser temperaturen ut att öka snabbare än tidigare förutsägelser. Förra året (2024) passerade den globala medeltemperaturen Paris-avtalets mål på 1,5 grader.

De senaste årens omfattande bränder, torka och översvämningar runt Medelhavet visar att klimatförändringarna är på allvar. Något som främst kommer att drabba våra barn och barnbarn. Stormen Gudrun och torkan sommaren 2018 är exempel på att Sverige inte är ett undantag. Skogen är en viktig pusselbit i en nödvändig omställning. Mer trä i fler byggnader binder kol över lång tid. Skogens fibrer kan i flera fall ersätta fossil råvara i många produkter. Dessutom är skogen en effektiv kolsänka, som kan växlas upp omgående. Och tiden är en central faktor i klimatarbetet.

Naturskyddsföreningen välkomnar därför skogsutredningens förslag om längre omloppstider, ökad skyddad areal för både biologisk mångfald och kolinlagring, och att en tredjedel av kyrkans skogar ställs om till ett naturnära skogsbruk. Alla dessa förslag innebär att mer koldioxid binds i både träd och skogsmark, samtidigt som förutsättningarna förbättras för skogens biologiska mångfald. Vi tror därför att utredningens förslag är en klok balans mellan olika nödvändiga åtgärder.

Ett ökat virkesförråd innebär en nettoinlagring av koldioxid i skogen. Detta är ingen nyhet för Växjö stift, utan något som har uppmärksammats länge. Era årsredovisningar uppger att närmare 800 000

ton koldioxid har lagrats in i stiftets produktiva skogar sedan 2012. En imponerande siffra, som bör ha ökat virkesförrådet med över tio skogskubikmeter per hektar produktiv skogsmark. Därför är det märkligt att medelförrådet under samma tid bara har ökat med två kubikmeter, från 149 till 151 kubikmeter per hektar. Var tog resterande åtta kubikmeter vägen?

Vi funderar också över det höga uttaget av skogsråvara efter de förödande stormarna Gudrun och Per för 20 år sedan. Årsredovisningarna försäkrar att nivåerna är långsiktig hållbara, samtidigt som den egna skogsbruksplanen antyder en allvarlig virkessvacka runt år 2030.

I mitten av januari presenterades en kompletterande utredning om skogsutredningens ekonomiska konsekvenser. Att förändringar blir störst i Växjö och Västerås stift blev en nyhet. Däremot ställde få frågan om varför och många missade budskapet från SLU:s analytiker att tillgången på äldre avverkningsmogen skog är en avgörande faktor för utfallet. Det verkar som att utredningens förslag om längre omloppstider synliggör bristen på avverkningsmogen skog redan nu, istället för om tio år.

Med två pågående kriser är det hög tid för dialog om samverkan

Våra tre länsförbund företräder drygt 13 000 naturintresserade medlemmar i Småland och på Öland. Det är människor som älskar vår natur, njuter av skogens mångfald, oroas för framtidens klimat och söker lösningar på morgondagens gemensamma utmaningar. Vi tror att samverkan mellan olika grupper av människor är ett sätt att hitta vägar framåt. Den processen tror vi börjar med samtal om vad vi kan göra tillsammans kring svensk natur, skogens biologiska mångfald, morgondagens klimat och gemensam påverkan på viktiga beslutsfattare.

Inledningsvis efterlyser vi en tydligare och mer transparent bild av det skogsbruk som Växjö stift bedriver. Kanske kan ett sådant underlag även vara värdefullt för några av er i stiftsstyrelsen.

Utifrån den kunskapen hoppas vi sedan kunna resonera vidare kring:

- Vilka naturvärden finns i stiftets skogar och hur värnas de bäst?
- Hur ser skogarnas sociala värden ut? Vilka skogar är tätortsnära eller viktiga för friluftslivet?
- Vad kan göras utifrån EU:s ambition om att restaurera värdefull natur? Här ser vi gärna ett särskilt fokus på ädellövskogar och trädbärande gräsmarker.
- Hur gör skogen bäst nytta i närtid för morgondagens klimat?

Naturskyddsföreningen i Jönköpings län

Marianne Frick (vice ordförande) och **Martha Wägéus** (ansvarig för skogsfrågor)

Naturskyddsföreningen i Kronobergs län

Peter Rolfson (styrelseledamot) och **Per Darell** (ansvarig för skogsfrågor)

Naturskyddsföreningen i Kalmar län

Kuno Nilsson (ordförande) och **Per Jiborn** (ansvarig för skogsfrågor)